

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

יסודות העבודה הסוציאלית במצבי דחק וטראומה - 3957

תאריך עדכון אחרון 23-09-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: עבודה סוציאלית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר וידאד מסאלחה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: wedad.mt@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יעסוק בהבנת הדינמיקה של דחק וטראומה, ברמת הפרט, והמשפחה. נבחן את סוגי הדחק והטראומה ואת השפעתם על התפקוד הפיזי, הרגשי והחברתי של הפרט, ועל תפקוד המשפחה כחידה. יבחנו דרכי ההתמודדות עם מצבי הדחק וטראומה, תוך הבחנה בין הגורמים המקדמים לבין הגורמים המעכבים את ההסתגלות הבריאה של הפרט ושל המשפחה. בקורס נלמד על תיאוריות של דחק וטראומה ברמת הפרט והמשפחה. בנוסף נלמד, על גישות, מודלים וטכניקות של התערבות טיפולית. יושם דגש על הגישה ההוליסטית, והטיפול האינטגרטיבי המכוון דחק וטראומה. ילמדו עקרונות מודל הטיפול CBT-TF. נבחן את הדרכים לקדם חוסן של הפרט והמשפחה. נעמוד מקרוב על החוויות של העובדת הסוציאלית במפגש שלה עם האוכלוסיות המתמודדות עם דחק וטראומה, והדרך להקטין את הסיכון של טראומטיזציה משנית.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להמשיג את הדינמיקה של מצבי הדחק והטראומה ברמת הפרט, והמשפחה, בהתבסס על תאוריות ומודלים של טראומה, דחק והתמודדות.
2. להעמיק את ההבנה ביסודות העבודה הסוציאלית במצבי דחק וטראומה, ולנהל קשר טיפולי המושתת על יסודות אלו.
3. לבחון את התאמת ההתערבות והגישה הטיפולית בה הסטודנט, נוקט לצרכיו של המטופל, עם דגש על טיפול אינטגרטיבי מכוון וממוקד במצבי דחק וטראומה.
4. לזהות מרכיבים תרבותיים, וסוציו-פוליטיים במהלך הטיפול בפרט, ובמשפחה המתמודדים עם מצבי דחק וטראומה.
5. לבחון את זהותם המקצועית, במפגש שלהם עם מצבי הדחק והטראומה של המטופל.

דרישות נוכחות (%) :

נוכחות חובה

שיטת ההוראה בקורס: הקורס יועבר דרך הרצאות פרונטליות, הצגת סרטונים, תרגילים בתוך הכיתה, דיון וניתוח של מקרים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. דחק, משבר וטראומה ומה שביניהם.
2. The Transactional Model of Stress and Coping - Stress and coping theory
מודל הטרנסאקציה של דחק והתמודדות - תאוריית הדחק וההתמודדות

3. המודל הכפול להסתגלות משפחתית (The double ABCX model and adjustment adaptation).
4. יסודות העבודה הסוציאלית הקלינית במצבי דחק וטראומה
- התיאוריה האקולוגית מערכתית
- גישת הטיפול האינטגרטיבי
5. גישות ומודלים לטיפול במצבי דחק וטראומה , בין הטיפול הפסיכודנמי לבין הטיפול הקוגניטיבי התנהגותי.
6. ניהול מצבי דחק - דרכי התמודדות , וויסות רגשי, וויסות תחושת, ובניית חוסן
7. טיפול קוגניטיבי-התנהגותי ממוקד טראומה בילדים, CBT-TF
8. טיפול בדחק וטראומה בהקשר תרבותי, סוציו-פוליטי
9. טראומטיזציה משנית אצל מטפלים

חומר חובה לקריאה:

נושאים ומקורות קריאה:

1. דחק, משבר וטראומה ומה שביניהם.

הרמן, ג'י"ל (2021). טראומה והחלמה. (פרק 6). (כ' גיא, תרגום). עם עובד. ספריית אופקים.
ואן דרק קולק, ב' (2021). נרשם בגוף: מוח, נפש וגוף בריפוי מטראומה (פרק' 10). (א' רילוב, תרגום). פרדס הוצאה לאור.
לזרוס, ר' ולזרוס, ב' (2001). רגש והגיון: להבחין את הרגשות שלנו (פרק' 11). (מ' קראטס, תרגום). אוניברסיטת חיפה/זמורה ביתן.
Weber, J. G. (2011). *Individual and Family Stress and Crises* (Chapter. 2). SAGE Publications.

2. The Transactional Model of Stress and Coping - Stress and coping theory מודל הטרנסאקציה של דחק והתמודדות - תאוריית הדחק וההתמודדות

Lazarus, R.S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*, (Chapters 3, 6 and 7). Springer Publishing Company.

3. המודל הכפול להסתגלות משפחתית (The double ABCX model and adjustment adaptation).

McCubbin, H. I., & Patterson, J. M. (1983). *The family stress process: The double ABCX Model of adjustment and adaptation*. In H. McCubbin, M. Sussman, & J. Patterson (Eds.), *Social Stress and the Family: Advances and Developments in Family Stress Theory and Research* (pp.7-36). Haworth Press.
Weber, J. G. (2011). *Individual and Family Stress and Crises* (Chapters. 4). SAGE Publications.

4. יסודות העבודה הסוציאלית הקלינית במצבי דחק וטראומה
- התיאוריה האקולוגית מערכתית
- גישת הטיפול האינטגרטיבי

Barth, F.D. (2014). *Integrative Clinical Social Work Practice: A Contemporary Perspective* (pp.1-15). Springer Science & Business Media.
Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742.
doi:10.1037/0012-1649.22.6.723

5. גישות ומודלים לטיפול במצבי דחק וטראומה : בין הטיפול הפסיכודינמי לבין הטיפול הקוגניטיבי התנהגותי.

אנקרי (אררה), י' וכן ארי, ע' (2019). בין מושקעות אימהית ראשונית לטיפול בחשיפה: מאתגרים בטיפול אינטגרטיבי בילדים פוסט טראומטיים להתבוננות מחודשת במרחב הביניים. פסיכולוגיה עברית. <https://www.hebpsy.net/articles?id=3877>
Auchor מתוך: <https://www.hebpsy.net/articles?id=3877>
Cooper, M.G., & Lesser, J. G. (2015). *Clinical social work practice: An integrative approach* (5th ed.) (ch.13). Pearson Education, Inc.

6. ניהול מצבי דחק, דרכי התמודדות, וויסות רגשי, וויסות תחושי ובניית חוסן.
להד, מ' (1999). מודל החוסן הרב-מימדי ph-BASIC ושימוש ברמת הפרט, הקבוצה והארגון. המכון ללימודי דרמה ותרפיה.
לזרוס, ר' ולזרוס, ב' (2001). רגש והגיון: להבחין את הרגשות שלנו (פרק, 13). (מ' קראטס, תרגום). אוניברסיטת חיפה/ב.

מסאלחה, ו' ואוסלנדר, ג' (2018). התמודדות הורים לילדים עם פגיעת מוח חמורה לאחר שחרור הילד ממרכז השיקום: מחקר חתך בקרב הורים ערבים ויהודים. בתוך: א' ברשטלינגט, ו', סוסקולני ומ' פרגר (עורכות), עבודה סוציאלית במערכת הבריאות בישראל (עמ. 72-92). משרד הבריאות, השירות הארצי לעבודה סוציאלית.

Masalha, W., & Auslander, G. (2017). *Coping strategies used by parents of children with traumatic brain injury: A cross-sectional study of Palestinians and Israelis. Social Work in Health Care*, 56(10), 964-983.
doi.org/10.1080/00981389.2017.1353568

7. טיפול קוגניטיבי-התנהגותי ממוקד טראומה בילדים, CBT-TF, כהן, ג"א, מרנרניו, א"פ ודבלינגר, א' (2016). CBT ממוקד טראומה לטיפול בילדים ובנוער (עמודים 39-9). (ד' שריג, תרגום). הוצאת ספרים "אח".

8. טיפול בדחק וטראומה בהקשר תרבותי, סוציו-פוליטי

מסאלחה, ו' (2021). טיפול אינטגרטיבי בילדים אחרי טראומה בהקשר הסוציו-פוליטי והתרבותי - המקרה של פלסטינים במזרח ירושלים. בתוך: ע' גרופר, א' שניידר, ומ' גילת (עורכים), חינוך חוץ-ביתי ופנימייתי: אסופת מאמרים המבוססת על הרצאות שניתנו בקונגרס העולמי לחינוך פנימייתי של ארגון ו אפשר. (21-42 'עמ)אונ האקדמית הקריה של בקמפוס 2019 באוקטובר בישראל שהתקיים, FICE, FICE.

Miller-Graff, L. E., & Cummings, E. M. (2017). *The Israeli-Palestinian conflict: Effects on youth adjustment, available interventions, and future research directions. Developmental Review*, 43, 1-47. <http://dx.doi.org/10.1016/j.dr.2016.10.001>

9. טראומטיזציה משנית אצל מטפלים

Canfield, J. (2005). *Secondary Traumatization, Burnout, and Vicarious Traumatization*, *Smith College Studies in Social Work*, 75 (2), 81-101. DOI: 10.1300/J497v75n02_06

Greinacher, A., Derezza-Greeven, C., Herzog, W. & Nikendei, C. (2019). *Secondary traumatization in first responders: a systematic review*, *European Journal of Psych traumatology*, 10(1). DOI: 10.1080/20008198.2018.1562840

חומר לקריאה נוספת:

רשימת קריאה רשות

מודל הטרנסאקציה של דחק והתמודדות - תאוריית הדחק וההתמודדות

Folkman, S. (2013). *Stress: Appraisal and Coping*. In M.D. Gellman & J.R. Turner (Eds.), *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1005-9_215

Campbell, T.S., Johnson, J.A., Zernicke, K.A. (2013). *Cognitive Appraisal*. In M.D. Gellman & J.R. Turner (Eds.), *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1005-9_1115

יסודות העבודה הסוציאלית הקלינית במצבי דחק וטראומה

- התיאוריה האקולוגית מערכתית

- גישת הטיפול האינטגרטיבי

Bronfenbrenner, U. (1992). *Ecological systems theory*. In R. Vasta (Ed.), *Six theories of child development: Revised formulations and current issues* (pp. 187-249). Jessica Kingsley Publishers

Michael Ungar (2002), *A deeper, more social ecological social work practice*. *The Social service review*, 76 (3), 480-497.

Norcross, J. C. & Goldfried, M. R. (2005). *Handbook of psychotherapy integration*. Oxford University Press.

גישות ומודלים לטיפול במצבי דחק וטראומה .

רוס, ג'. (2008). מעבר למערבולת הטראומה אל מערבולת ההחלמה : מדריך לציבור . (ת' צור, תרגום). טבעון: נורד .

שבתאי, נ' (2000). מודלים להבנת התגובה לטראומה כסיוע לגיבוש עקרונות הטיפול בטראומה ובפוסט טראומה. בתוך א' קליגמן, ע' רביב וב' שטיין (עורכים), ילדים במצבי חירום ולחץ: מאפיינים והתערבויות פסיכולוגיות (עמ' 57-142). הוצאת משרד החינוך .

Matthieu, M. M., & Ivanoff, A. (2006). *Using stress, appraisal, and coping theories in clinical practice: Assessments of coping strategies after disasters. Brief treatment and crisis intervention*, 6(4), 337.

Gazzola, L. R. A., & Muskin, P. R. (2003). *The impact of stress and the objectives of psychosocial interventions*. In L. A. Schein, H. S. Bernard, H. I. Spitz, & P. R. Muskin (Eds.), *Psychosocial treatment for medical conditions: Principles and techniques* (p. 373-406). Brunner-Routledge.

ניהול מצבי דחק, דרכי התמודדות, וויסות רגשי, וויסות תחושי ובניית חוסן להד, מ"ל וקפלינסקי, נ' (2006). ומה עוזר לך: ילדים מספרים על התמודדות. המרכז לפיתוח משאבי

- Carver, C. (2013). *Coping*. In M.D. Gellman & J.R. Turner (Eds.), *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1005-9_1635
- Devonport, T. J. (2011). *Managing Stress: From Theory to Application* (ch.1). Nova Science Publishers, Inc.
- Benedict, C. (2013). *Stress Management*. In M.D. Gellman & J.R. Turner (Eds.), *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1005-9_214
- Carroll, J., Schetter, C.D. (2013). *Resilience*. In M.D. Gellman & J.R. Turner (Eds.), *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1005-9_835
- Hershler, A., Hughes, L., Nguyen, P., & Wall, S. (2021). *Looking at Trauma: A Tool Kit for Clinicians* (ch.3). Penn State University Press

טראומטיזציה משנית אצל מטפלים

- Wagaman, M. A., Geiger, J. M., Shockley, C., & Segal, E. A. (2015). *The role of empathy in burnout, compassion satisfaction, and secondary traumatic stress among social workers*. *Social work*, 60(3), 201-209.

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 100 %

מידע נוסף / הערות: